

Budapest, az örök serdülő

Vendégségben Granasztói Pálnál

Granasztói Pál építész, író, esztéta, tanár — a szó leggyakorlatibb és legelvontabb értelmében egyaránt —, a városok, de mindenekelőtt Budapest értője és pártfogója. Az építész a jövőnek dolgozik. Egy pesszimista építész — abszurdum. Granasztói Pál úgy emlékszik, hogy életében egyetlen egyszer vált csak ilyen két lábon járó abszurditássá: a második világháború kitörésének napján, amikor munkatársaival éppen Óbuda rendezési tervéről tanácskoztak.

— A hír hallatán összenéztünk — meséli —, és hirtelen végtelenül értelmetlennek éreztük a munkánkat és az álmainkat.

— Tanár úr, az ön Európa-szerte ismert városépítészeti könyveinek többségét fényképek illusztrálják. Arra kérem, mondja el nekünk, hogyan, milyen metódussal készültek ezek a koprodukciós munkák.

— Előfordult, hogy megírtam a könyvet, s azután kerestem hozzá megfelelő fotókat. Így készült például az Akadémiai Kiadónál megjelent *Ember és látvány városépítészettünkben* című könyvem, amely a doktori értekezésem rövidített változata. Kiváló fotósok kiváló felvételei között válogathattam, amelyek témája, mondanivalója és látásmódja azonban csak a legkritikább esetben egyezett az enyémmel. Ez a módszer tehát kétségesnek bizonyult. A Budapest egy építész szemével már másként készült. Ekkoriban — és korábban is — több olyan Budapest-album jelent meg, amelyet én túlságosan heterogénnek, magyarán: profitalannak éreztem. Mint a vegyesfelvágott: uszoda, gyár, virágoskert egymás mellett, koncepciótlanul. Elhatároztam, hogy készítek egy határozott profilú Budapest-könyvet, méghozzá egyetlen, általam megválasztott fotóssal, aki az ugyancsak általam javasolt témákat fogja fényképezni.

— Czeizing Lajos.

— Igen. Ma már jó barátok vagyunk, de akkor még nem ismertem őt személyesen, csupán néhány olyan felvételét láttam, amelynek szemléletmódja harmo-

zálni látszott az enyémmel. Elsősorban az ragadott meg, hogy ő nem holt városokat fényképez, mint oly sokan, hanem élettel, mozgással, emberekkel teli részleteket. A város ugyanis — az én számomra legalább — nemcsak épületek meghatározott együttesét jelenti, hanem bizonyos jellegzetes dinamikát is. Tehát Czeizing Lajossal kezdtem dolgozni. Fokozatosan kialakult a munkamódszerünk. Ő is javasolt témákat, és felülbíráta az én ötleteimet, mondván: „Én lefotózom, de ebből nem lesz jó kép.” Általában igaza is lett. Egy fotós másképpen lát, mint egy építész.

— Hogyan másképpen lát?

— Éppen a Czeizing Lajossal való közös munka során döbbsentem rá, hogy én automatikusan kiszűröm a látványból azt, ami fölösleges vagy zavaró. Például egy közlekedési jelzőtáblát vagy egy parkoló teherautót, amely éppen valami olyasmit takar, aminek feltétlenül rajta kell lennie a képen. Én egyszerűen nem veszek róla tudomást, törölöm, mint egy radírgumi. Sohase fotóztam, inkább leírtam azt, amit láttam. De Czeizingtól lassan megtanultam, mit jelent az, hogy jó kép, s azt is, hogy az általam szépnek ítélt látvány nem feltétlenül jó fotótéma.

— Czeizing Lajos hihetetlenül leleményes, ha megfelelő nézőpontot kell keresnie. Bekéredzkedik idegen lakásokba, padlásokra. A volt Postatakarékpénztár felső homlokzati díszeit úgy fényképezte, hogy beszállt az építőmunkások felvonójába a szemközti, éppen tatarozás alatt álló házban. Óbudán meg egyszer csak egy magas létrával jelent meg, hogy felülnézetből fotózhassa a Cella Trichora alapfalait. Igen, ő fantasztikus. Ugyanakkor, ami a képi megoldást illeti, úgy vettem észre, hogy ő is, mint én, idegenkedik a trükköktől, az ilyen-olyan objektív kunsztoktól. Szépek, egyszerűek és igazak a képei, elmondanak mindent, ami fényképpel egy városról elmondható. Dehát persze minden nem mondható el.

— Miután már elárulta, tanár úr, hogy a mozgást, a dinamikát a városképek az épületekkel szinte egyenrangú komponensének tekinti, nem nehéz kitalálni, melyik műfajt tartja a fotónál is alkalmasabbnak egy-egy város bemutatására.

— Persze, a filmet. Fellini Rómája, az a csúcs. Tudja, gyerekkoromban állandó látogatója voltam az Univerzum Világpanorámának, a Curia utcában. Viszonylag olcsó volt a belépőjegy. Egy sötét helyiség közepén sokszögű, belülről megvilágított szerkezet forgott, mint egy ringlispil. Körben székek voltak, mindegyik előtt két kukucska, amelyeken át nézhettük a szemünk előtt elvonuló képeket szép tájakról, városokról. Ma is emlékszem az isztambuli képsorra, meg a londonira. Néhány másodpercig láttunk egy képet, azután a szerkezet döccent egyet, elfordult, és jött a következő kép, a táj, a város következő részlete. Nos, ezt érzem én, ezt a döccenést, amikor egy-egy fotóalbumban lapozok. A film nem döccen. Ami persze nem jelenti azt, hogy az Univerzum Világpanoráma nem volt csodálatos...

— **Könyveit olvasva az a benyomás támadt, hogy nemcsak a mozgást, hanem az időt is látvány — vagy inkább szemléletalakító tényezőnek tekinti.**

— A város mozgása, fejlődése az időben zajlik. Egy városnak múltja van, jövője, s az őt figyelő embernek szemléleti időtartama. Ezért van az is, hogy csak a kisvárosok, vagy a nagyobbak kisebb részletei harmonikusak — például Budapesten a Népköztársaság útja, a Margitsziget vagy a Várnegyed. A nagyvárosokról készült „harmonikus” képek meghamisítják a lényegét. A fejlődés, az örökös növekedés ugyanis kizárja a harmóniát. Minden nagyváros, Budapest is, ha fejlődését ilyen vagy olyan okból meg nem állítják, szüntelenül, vég nélkül fejlődik. Vagyis lényegében mindenkor serdülő marad.

Kamocsay Ildikó

BORDÁCS FERENC: AZ UTCÁK, TEREK, TORNÝOK c. sorozatból

